

Підкаура Е.,

студент

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Хом'як І.В.,

к.б.н., доц. доцент кафедри екології та географії

Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир

ЕКОЛОГО-ЦЕНОТИЧНИЙ ПРОФІЛЬ СЕРЕДНЬОЇ ТЕЧІЇ РІЧКИ ТЕТЕРІВ

Фактори середовища зазвичай змінюються узгоджено утворюючи комплексний градієнт. Щоб простежити зв'язок між ними та різноманітністю екосистем використовують багато різних підходів від багатофакторного методу аналізу до кластиризації та нейронних мереж. Однак, одним із відносно простих і наглядних методів такого дослідження є метод закладання еколого-ценотичного профілю. Це дозволяє нам не лише визначити комплексні градієнти та їхній зв'язок із різноманітністю екосистем а й спостерігати різноманітні екотони впливи. Насамперед, ми у такий спосіб може відрізнити типологічні, топологічні і просторові екотони.

Еколого-ценотичний профіль починається з схилу правого берега р. Тетерів. Це східна околиця с. Зарічани. Стартова частина займає ділянку із північною експозицією 45%, площею 2х2, висотою над рівнем моря 220, відстань до кінцевої точки точки 500 м. Серед дерев зустрічаються *Acer platanoides* L. (Клен гостролистий) та *Carpinus betulus* L. (Граб звичайний), що мають площу проективного покриття до 80%. Серед трав'яного покриву переважає *Impatiens parviflora* DC (Розрив-трава дрібноквіткова) із проективним покриттям біля 40%. Також в невеликій кількості трапляється *Ficaria verna* Huds. (Пшінка вечняна), *Euonymus verrucosa* Scop. (Бруслина європейська), *Galium aparine* (Підмареник чіпкий), по дві або три особини зустрічаються *Asarum europaeum* L. (Копитняк європейський), *Corydalis solida* (L.) Clairv. (Ряст щільний) *Galeobdolon luteum* Huds. (Зеленчук жовтий), *Robinia pseudoacacia* L. (Робінія звичайна). Також є рослини, які зустрічались по одній особині – це *Tilia cordata* Mill. (Липа дрібнолиста), *Sambucus nigra* L. (Бузина чорна), *Lamium album* L. (Глуха кропива біла).

Наступною точкою на еколого-ценотичному профілі є прибережна зона р. Тетерів площею 2х2 на висота 190 над рівнем моря. Її експозиція 0%, відстань до стартової точки 800 м. Площа покриття деревного ярусу 0%, трав'яний покрив 20%. Тут зустрічаються такі види рослин *Rumex hydrolapathum* Huds. (Щавель прибережний) *Scirpus sylvaticus* L. (Комиш лісовий), *Persicaria hydropiper* (L.) (Гірчак перцевий), *Echinocystis lobata* (Michx) Torr. et Gray (Іжакоплідник виткий), *Trapa natans* L. (Водяний горіх), *Lythrum salicaria* L. (Плакун верболистий), *Carex vesicaria* L. (Осока пухирчаста), *Glyceria maxima* (C. Hartm.) Holmb. (Лепешняк великий) *Galium palustre* L. (Підмареник болотяний) *Lysimachia vulgaris* L. (Вербозілля звичайне) *Iris pseudacorus* L. (Півники болотяні). Дно та частина узбережжя мулисті.

Далі профіль переміщується в прибережну зону лівого берега р. Тетерів. Описова ділянка займає територію площею 2х2, її висота над рівнем моря 190, відстань до стартової точки 100 м, експозиція 0%, деревний покрив 0%, трав'яний покрив займає 80%. Тут зустрічаються такі види рослин, як *Lemna minor* L., 2 *Ceratophyllum submersum*, *Potamogeton crispus*, *Potamogeton lucens*, *Hydrochris morsus-ranac*, дно мулисте.

Далі профіль переміщується на схил лівого берега р. Тетерів. Ділянка площею 2х2, висота над рівнем моря 230 м., експозиція північна 45%, відстань до стартової точки 400 м, деревний покрив складає 1%, трав'яний 70%, моховий 5%. Зустрічаються такі види як *Prunus cerasifera*, *Poa bulbosa*, *Capsella bursa-pastoris*, *Dactylis glomerata*, *Hordeum murinum* L., *Poa annua*, *Ranunculus acris*, *Taraxacum officinale*, *Lamium album*, *Potentilla argentea* L., *Echium vulgare*, *Galium aparine*, *Erodium cicutarium*, *Sedum acre* L., *Lamium dumeticola*, *Rosa canina* L., *Sonchus arvensis*, *Plantago lanceolata*, *Bromus tectorum*.

Закінчується профіль на схилі правого берега р. Тетерів. Ділянка для опису площею 2х2, висота над рівнем моря 220, експозиція північна 20%, відстань до стартової точки 100 см, деревний покрив 0%, трав'яний 80%. Тут зустрічаються такі види рослин, як *Taraxacum officinale*, *Cirsium arvense*, *Erigeron annuus*, *Chenopodium album*, *Hordeum murinum*, *Chelidonium majus*, *Geranium pusillum*, *Alliaria Plantago major*, *Poa annua*.

Аналіз розміщення екосистем вздовж еколого-ценотичного профілю вказує що провідним фактором її диференціації є антропогенна трансформація. Мова іде насамперед, про інтенсивність рекреаційного навантаження та дію інвазійних видів трансформерів. Серед останніх провідну роль відіграє *Robinia pseudoacacia*, яка проникла і на правий берег та сформувала стійке угруповання.